VEWIN/KIWA-seminar 'Normen in perspectief'

Waterleidingsector bereidt zich voor op nieuwe loodnorm

'Lood uit de kraan, geen wonder'.
Zo parafraseerde dr. H. J. Kool (Waterlaboratorium Oost) de door de waterleidingbedrijven gehanteerde slogan 'Water, het wonder uit de kraan'. Dat deed hij tijdens het seminar 'Normen in perspectief', dat VEWIN en KIWA hielden op 2 december jl. in de Utrechtse Jaarbeurs. En hij deed dat niet zonder reden.

WHO guide values
Dezer dagen zullen de nieuwe 'guide values' voor drinkwater van de WHO worden gepubliceerd. Die hebben weliswaar geen kracht van wet, maar zullen toch door de belanghebbenden serieus moeten worden genomen. Eén van de parameters, namelijk de waarde voor lood, heeft nogal wat consequenties voor de drinkwatervoorziening. De wettelijke norm voor lood (waterleidingbesluit en EG-drinkwaterrichtlijn) van 50 μg/l zal in de nabije toekomst op basis van de toxicologische WHO-waarden worden verlaagd naar 10 μg/l.

Vervangingsprogramma
Waterleidingbedrijven die nog beschikken over loden dienstleidingen (vooral in de grotere steden) zullen een grootschalig vervangingsprogramma op moeten zetten of een manier moeten verzinnen om het metaaloplossend vermogen van het water verder te reduceren.
Afgezien van de nog aanwezige loden dienstleidingen moet rekening worden gehouden met een groot aantal loden binneninstallaties. Zelfs als de waterleidingbedrijven aan de nieuwe norm kunnen voldoen op de plaats van levering (de hoofdkraan), dan nog zal het water bij loden binneninstallaties aan het tappunt de norm regelmatig overschrijden.

Overleg VROM/VEWIN
Het is ondenkbaar de huiseigenaars bij zo'n nieuwe normering van de ene op de andere dag te verplichten dergelijke installaties te vervangen. Wat er dan wel moet gebeuren is onderwerp van overleg tussen het ministerie van VROM, vertegenwoordigers van de waterleidingbedrijven en de VEWIN.

Centrale deelontharding
De vermindering van het metaaloplossend vermogen van het drinkwater houdt nauw verband met de centrale deelontharding. Die ontharding dient natuurlijk om de hardheid terug te brengen tot zo'n 8,4 °D ofwel 1,5 mmol/l. Maar daarnaast wordt door de ontharding het metaaloplossend vermogen verlaagd.
De beperking tot 1,5 mmol/l komt voort uit een advies van de Gezondheidsraad uit 1982. De raad was van oordeel dat een diepere ontharding moest worden afgewezen vanwege een mogelijke (niet aangetoonde, maar ook niet niet-aangetoonde) relatie tussen zacht water en het optreden van hart- en vaatziekten.

Metaaloplossend vermogen
Diezelfde beperking heeft ook effect op de mate waarin het metaaloplossend vermogen van het water wordt verlaagd. Vandaar dat er in waterleidingkringen regelmatig stemmen opgaan om de onthardingsgrens te verlagen van 1,5 naar 1 mmol/l.
Wanneer de relatie tussen zacht water en hart- en vaatziekten aantoonbaar beperkt zou zijn tot de magnesiumhardheid, dan is er niets tegen een diepere calciumontharding. De door waterleidingbedrijven toegepaste korrelreactoren laten de magnesiumconcentratie in het water ongemoeid.

Aanvullende maatregelen
Een diepere ontharding brengt een verdere reductie van het metaaloplossend vermogen met zich mee. Voor koper zou dat genoeg kunnen zijn om aan de norm te voldoen; bij een nieuwe loodnorm van 10 μg/l biedt ook diepere ontharding onvoldoende soelaas en zijn aanvullende maatregelen noodzakelijk.

Normen, waar gaat het om?
Het VEWIN/KIWA-seminar handelde niet uitsluitend over lood en ontharding, maar diende er vooral toe het EUREAU-rapport 'Drinking Water Directive 80/778/EC - Proposals for Modification' onder de aandacht te brengen. Daarnaast werden de mogelijke wijzigingen van het Waterleidingbesluit en de VEWIN-Aanbevelingen aan de orde gesteld, zodat de deelnemers aan het seminar zich over een breed pakket aan normeringen konden buigen. Dat niettemin het loodprobleem en de ontharding in de wandelgangen de populairste onderwerpen van gesprek bleken, heeft te maken met de directe en vèrstrekkende consequenties van de loodnorm voor de waterleidingsector.

Niet consistent
De bestaande normen vormen geen consistent geheel en daar moet dringend wat aan worden gedaan, aldus ochtendvoorzitter ir. E. G. H. Vreedenburgh (PWN). Voordat er een concept voor de herziene EG-richtlijn drinkwater is, zullen we onze invloed moeten aanwenden om een consistent pakket aan normen te bereiken. Als basis kan dienen het rapport van EUREAU.

Milieukwaliteitsnormen
De rijksoverheid zoekt naar mogelijkheden voor het stellen van milieukwaliteitsnormen: normen die moeten aangeven waar je naar toe moet en ook hoe ver je daar nog vanaf bent. Daarover sprak ir. G. W. Ardon (min. v. VROM).

Als basis voor zo'n normstelling geldt de 'risicofilosofie', waarbij voor de mens een risico van 1 op 10^{-6} wordt geaccepteerd en voor ecosystemen een situatie waarin 95 van de 100 soorten zijn beschermd. In de MILBOWA is die benadering voor het eerst toegepast; er zijn voor 45 stoffen grenswaarden opgesteld voor oppervlaktewater en sediment, en streefwaarden voor oppervlaktewater, sediment, bodem en grondwater. Voortschrijdende normstelling moet de grenswaarden steeds dichter naar de streefwaarden toebrengen. Voor bodem en grondwater zijn geen grenswaarden gesteld omdat de kwaliteit niet binnen een redelijke termijn kan worden gehaald, waarmee tevens de

beperking is aangegeven van deze benadering.
Overigens zetten ook de uitspraken van de Raad van Beroep voor het Bedrijfsleven waarin een verbod op o.a. atrazine in feite is vernietigd, de visie op normstelling door de overheid ernstig onder druk.

Hoe normeren?
Normen worden door niet-deskundigen vaak misbruikt als alibi. Om goed met normen om te kunnen gaan moet men de betekenis ervan kennen en de grondslag. Daarover sprak dr. ir. A. M. van Dijk-Looijaard (KIWA), die de bestaande normeringen indeelde in vier groepen: esthetisch/organoleptische; bedrijfstechnische; ethische (voorzorgs-) en gezondheidskundige normen. Elk van deze groepen vraagt een eigen benadering. Voor de gezondheidskundige normen is daarbij toxicologische informatie over de stoffen van belang. Mevrouw Van Dijk achtte 'Health Advisory Limits' nuttig voor kortdurende overschrijdingen bij calamiteiten omdat de normering in die gevallen gebaseerd is op levenslange blootstelling. Het publiek moet met de risico's bekend worden gemaakt. Daarnaast is het belangrijk te laten zien wat eigenlijk de bijdrage van drinkwater is: men moet zich voor iedere normering wel afvragen in welk compartiment de maatregelen het meeste effect sorteren.

EUREAU-visie
In het genoemde rapport heeft de EUREAU haar visie neergelegd op de bestaande EG-richtlijn drinkwater. Daarover spraken drs. W. van der Meent en ir. F. L. Schulting (KIWA), die beide nauw bij de totstandkoming van het rapport betrokken waren. Van der Meent gaf aan, dat EUREAU af wil van het stelsel waarin zowel MTC's als richtniveaus figureren. 'Daar zit geen filosofie achter en het schept onduidelijkheid.' Hij sloot af met de volgende aanbevelingen:
- Evalueer het gebruik van MTC-waarden en overweeg toetsing aan percentielwaarden en een uiterste limiet;
- Maak gebruik van door gezaghebbende instanties geformuleerde MTC's;
- Schaf de richtniveaus af;
- Ontwikkel protocollen voor gevallen van overschrijding.

Schulting liet de EUREAU-voorstellen de revu passeren en lichtte de EUREAU-visie nader toe. Voor microbiologische en toxicologische parameters adviseert EUREAU 'full compliance'; voor esthetische parameters een percentagebenadering. Ook Schulting pleitte voor het hanteren van interimwaarden bij overschrijding van de norm voor bijvoorbeeld bestrijdingsmiddelen.

Normstelling en het waterleidingbedrijf
Onder middagvoorzitter ir. A. B. I. M. Vos de Wael (WZHO) werd in de tweede sessie van het seminar nader ingegaan op de nationale wetgeving en de VEWIN-Aanbevelingen. De Aanbevelingen worden herzien, waarbij hoofdstuk A gehandhaafd blijft en hoofdstuk B wordt vervangen door een kwaliteitszorgsysteem voor de gehele bedrijfstak. Daaraan werkt op dit ogenblik de Stuurgroep Kwaliteit- en Milieuzorg. Het Modelhandboek wordt daarmee het pendant voor hoofdstuk B van de Aanbevelingen.

VEWIN-Aanbevelingen
De betekenis van de Aanbevelingen werd aangeduid door dr. H. J. Kool: het is belangrijk dat je als belangengroepering een eigen visie hebt en uitdraagt. Het stelsel van Aanbevelingen maakt het mogelijk veranderingen snel door te voeren in de vorm van beleidsadviezen, die weliswaar niet imperatief zijn maar toch binnen de bedrijfstak voldoende status bezitten om van betekenis te zijn. Kool liep de verschillende parameters langs en liet zien waar de nieuwe Aanbevelingen van de oude verschillen en ook afwijken van het Waterleidingbesluit.

Waterleidingbesluit
Ook het Waterleidingbesluit is aan herziening toe. Daarover sprak dr. T. Trouwborst (min.v. VROM) die aangaf dat de herziening in een aantal gevallen verscherping betekent op basis van onder meer de WHO guide values. De norm voor lood gaat zoals gezegd van 50 μg/l naar 10; voor nikkel van 50 naar 20 μg/l. Een nieuwe norm is die voor bromaat, die waarschijnlijk wordt vastgesteld op 0,5 μg/l (bij 10^{-6} risiconiveau; de WHO guide value 1993 is 25 μg/l); voor broomdichloormethaan wordt 6 μg/l overwogen. In het EUREAU-rapport miste Trouwborst een waarde voor *Clostridia*. Hij toonde zich voorstander van protocollen voor overschrijding van de normen voor bestrijdingsmiddelen met een verplichting tot preventief beleid en riep de EUREAU-betrokkenen op een krachtig geluid te laten horen voor handhaving van de bestaande norm van 0,1 μg/l voor bestrijdingsmiddelen.
Trouwborst waarschuwde voor een 'rücksichtslos' volgen van de normen en dus maar steeds nieuwe zuiveringen bouwen: 'We moeten wel nadenken over wat de normen eigenlijk betekenen.'

Discussie
In de discussie kwam onder meer de verhouding tussen de EG-richtlijn drinkwater en de door Ardon aangevoerde milieukwaliteit aan de orde. Van der Meent legde uit, dat EUREAU alleen heeft gekeken naar de drinkwaternormen; het werd binnen EUREAU onjuist geacht om drinkwater te misbruiken voor het bereiken van een bepaalde milieukwaliteit. Op de oproep van Trouwborst om ook *Clostridia* mee te nemen zei Kool, dat dat organisme nog tezeer in de researchsfeer zit om al voor normering in aanmerking te komen.
Vreedenburgh stelde vast dat de Europese waterleidingbedrijven hun EUREAU-visie krachtig onder de aandacht van de EG moeten brengen voordat er binnen de EG gewerkt wordt aan een concept voor een nieuwe richtlijn. Hij riep de aanwezigen op zoveel mogelijk deel te nemen aan de Europese conferentie over de Herziening van de Drinkwaterrichtlijn 80/778 EC die op 3 en 4 maart aanstaande in Madrid zal worden gehouden door EUREAU in samenwerking met de Spaanse AEAS.

GBV